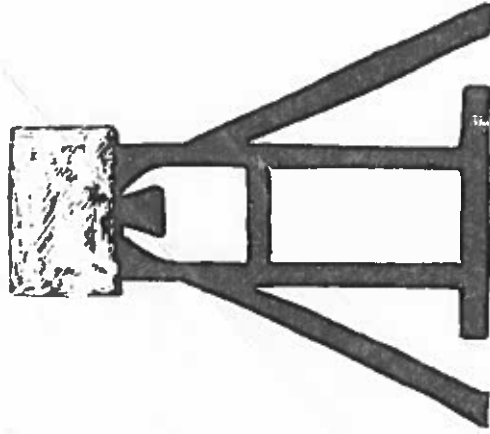

THE SIXTH SCANDINAVIAN CONFERENCE OF LINGUISTICS

SJETTE NORDISKE LINGVISTMØTE

RØROS TURISTHOTELL

19 - 21 JUNE, 1981

ABSTRACTS AND PREPRINTS

Ilina Thorsen, Institute of Phonetics, University of Copenhagen

In the course of a number of investigations of intonation in Advanced Standard Copenhagen (ASC) Danish evidence has accumulated for a non-isomorphous relationship between certain syntactic and prosodic categories. - As in many other languages, stress and pitch (or fundamental frequency, Fo) are closely interrelated in ASC Danish: Any succession of a stressed plus succeeding unstressed syllables (termed a stress group) will carry the same, basically invariant, LOW+HIGH-FALLING Fo-pattern, i.e. a stressed syllable is one from which the pitch jumps or glides upwards to the first post-tonic syllable, and succeeding unstressed syllables, if any, will perform a gradual fall thereafter. This Fo-pattern is independent of any intervening syntactic boundaries (within the same intonation contour), i.e. word and other syntactic boundaries leave no trace in the course of Fo. - The non-appearance of syntactic boundaries in the Fo-pattern holds true of prosodically neutral utterances as well as of utterances where emphasis for contrast occurs (although emphasis has rather drastic effects upon fundamental frequency).

In longer declarative utterances (i.e. consisting of four or more stress groups) the sentence intonation contour is decomposed into prosodic phrase groups, i.e. the contour is pieced together of "local" gradients with partial resettings between them - still, however, preserving a general overall downward drift. The prosodic phrase groups are roughly coincident with major syntactic constituents, but the prosodic boundary is located in a manner that leaves the stress group patterns intact: the resetting between gradients will take place in connection with the first stressed syllable after the syntactic boundary and its pre-tonic syllables tie up prosodically with the preceding constituent, i.e. they are part of the falling pattern in the last stress group in the preceding prosodic phrase group.

Thus, it seems that, at least in fluent speech, the prosodic stress group and phrase group are autonomous entities in the phonology of ASC Danish. This autonomy does not - of course - deprive prosody of a relation to syntax, and as a matter of fact the results of materials analysed so far raise some interesting questions concerning the hierarchy and domain of syntactic boundaries, vs. the inherent features of declarative sentence intonation.

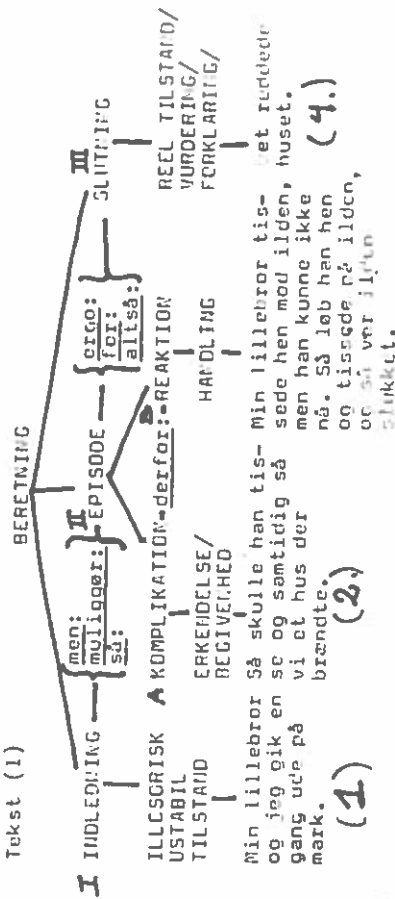
Ole Togeby

Beretninger eller fortællinger har været genstand for tekstlingvistisk forskning i udtrakt grad. Der findes således forholdsvist veludviklede teorier om narrative teksters opbygning, se herom fx: E.Güllich & W.Raible: Linguistische Textmodelle, 1977 München, Wolfgang Dressler: Einführung in die Textlinguistik, 1973 Tübingen, og William Labov & Joshua Waletzky: Narrative analysis, Oral Verbsions of Personal Experience I Essays on the Verbal and Visual Arts, ed: June Helm, 1967 Seattle.

Der er udbredt enighed om at en narrativ tekst består af mindre enheder der kan kaldes funktioner, som defineres ved deres funktionelle og meningsmæssige relationer til andre meninger, og som stort set i skrevne tekster varer til helsetninger (dette sidste kræver modifikation, men det skal jeg ikke komme ind på her). Disse funktioner (herafter skrives med store bogstaver) står i eksplicitte eller implicitte semantiske relationer til andre funktioner, fx temporale, kausale, præsuppositionsrelationer, logiske relationer (og, eller) modsætningsrelationer, argumentative relationer.

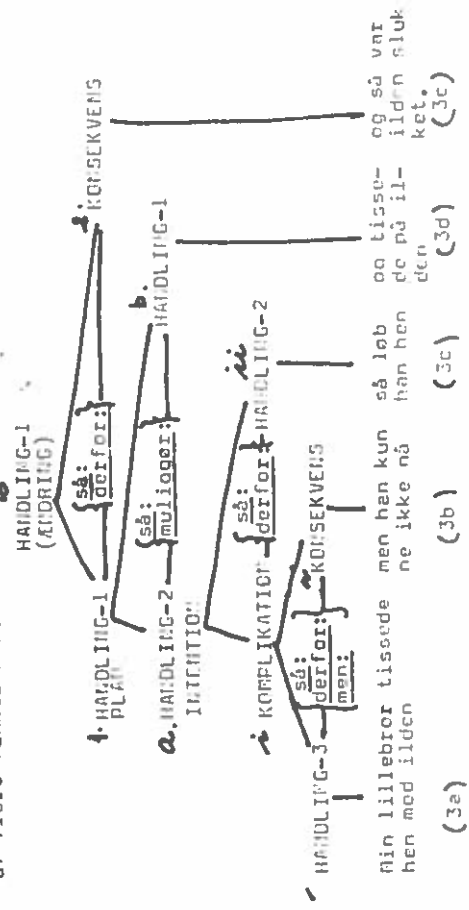
Disse således med semantiske relationer forbundne funktioner udgør tilsammen funktionelle enheder i teksten, de kan kaldes makrofunktioner eller sekvenser, og de kan forbindes med andre makrofunktioner med de samme semantiske relationer og til sammen udgøre hierarkisk højere makrofunktioner eller hele tekster. Den narrative tekstgrammatik kan illustreres med analysen af en helt simpel beretning:

Tekst (1)

Betragtningen er så at sige struktureret på sagens præmisser. Den eksplicit markerede semantiske relation mellem første og anden funktion er temporal, så, men der er også fortælleteknisk betingede relationer; sledot og personerne skal introduceres før der kan ske noget; ordene/han, vi, et huc præsupponerer alle de størrelser der er introduceret i (1), samt så siges at muligere (den konverse relation af præsupponering). (2) Endelig er der en modsætning mellem (1) og (2), (1) angiver det almindelige, det forventelige og derfor uinteressante, mens den anden angiver det vældige, det uventede og derfor interessante og relevante for modtageren. Derved bliver den første funktion bestemt som den ustabile og illosoriske tilstand. Relationen mellem (2) og (3) er markeret med derfor. Det kan angive alle former for kausale relationer, her er der vel nærmest tale om at (2) foranlediger lillebroderen til at handle som han gør. Relationen mellem funktion(3) og (4) består i en sammenfatning og vurdering.

Det fremgår yderligere at den hierarkiske opbygning er bestemt ved rekursive regler, dvs. regler der kan anvendes på deres eget output, eller formuleret anderledes: kombinationen af to funktioner kan tilsammen udgøre samme funktion som en af delene. Se om dette hvorledes funktion(3) i teksten i sig selv består af flere funktioner:

Min lillebror tilsede men han kun så løb og tilsede og så var han med ilden men han ikke nå han den ilden slukket. (3a) (3b) (3c)

Affengelt af samme karakter kan en handling altid beskrives som bestående af handlingen og dens konsekvens (en afspilning af omverdenen), af en MULIGHEDEL af handlingen og så selve handlingen (en flæk for en flæddet handling) eller af en KOMPlikATION for

udførelse af handlingen efterfulgt af selve handlingen (en INTENTION) som bringes til udførelse gennem forhånder. Teksten er dog stadig struktureret på sagens præmisser fordi funktionerne i teksten bringes i samme rækkefølge som handlingerne og begivenhederne foregår i historien. Det gennemgående struktureringsselement er så:

Som regel er en nyhedsartikel i en avis, som jo også på sin vis beretter om begivenheder, struktureret på en helt anden måde. Det gennemgående struktureringsselement er ikke så: men nemlig: som er notationen for specifikation. Et par eksempler kan ønskeliggøre princippet.

Tekst(2)
Information 31.3.77.

I. GS: Århus amtsråds udvalg for teknik og miljø reddede onsdag en af Silkeborgs største virksomheder - Silkeborg Papirfabrik fra at måtte lukke på grund af miljøkrav. (1)

II.SP:

A.HVORDAN:

1. GS: Det skete da udvalget godkendte virksomhedens forslag til spildevandsrensning. (2)

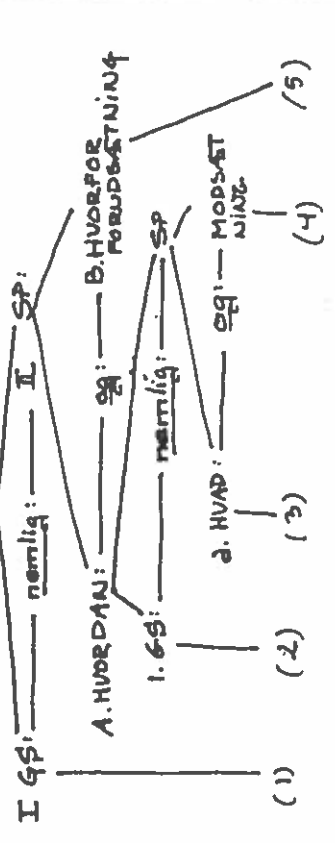
2. SP: HVAD: Projektet medfører væsentlig nedsættelse af udledningen af såkaldt suspenderet stof. (3)

BEMODSÆTNING-VIRKING: Alligevel kommer virksomheden alene til at forurene Gudenåen mere end suspenderet stof (4) end hovedparten af kommunens borgere tilsammen. (4)

B. HVORFOR, FORUDSÆTNING: Direktør H. Madelung, De Forenede Papirfabrikker A/S truede på et offentligt møde i februar med, at papirfabrikken med sine ca. 355 medarbejdere måtte lukke, såfremt kravene til spildevandsrensning skærpedes blot få procent i forhold til virksomhedens eget oplag. (5)

(RB)

NYHED

Den bærende relation mellem de enkelte dele i en nyhedsartikel er ikke temporal eller kausal, den er informationsstruktural. Mens en væsentlig del af regelsystemet i beretningen var at reglerne var rekursive, er en væsentlig del af reglerne ved nyhedsartiklen den at sætninger kan være parafraiser af hinanden mere eller mindre konkretiseret.

Relationen mellem tekst (2), (1) og (2) er ikke af temporal karakter, selvom der bruges ordet da:

(2,1) Århus amtsråds udvalg for teknik og miljø reddede onsdag en af Silkeborgs største virksomheder - Silkeborg Papirfabrik fra at måtte lukke på grund af miljøkrav

(2,2) Det skete da udvalget godkendte virksomhedens forslag til spildevandsrensning.

Meningen er ikke at reaktionen skete på det tidspunkt da udvalget godkendte, men i og med udvalget godkendte forslaget. (2) er altså en omskrivning eller parafraze af (1). Det må antages at en retning må bestå af mere og andet end en godkendelse, en retning må nemlig også bestå af den fare som den reddede befries fra. (2) handler således kun om en del af den retning som (1) handler om. Derfor kan relationen mellem (1) og (2) kaldes en specifikation, i diagrammerne noteret med nemlig: Det viser sig da også at der senere i teksten (2,5) kommer en yderligere specifikation af (1), nemlig en specifikation af faren.

Relationen mellem (2) mellem (2) og (3) er igen en specifikation lige som (4) er en specifikation af (2). Tekster der er organiseret efter specifikationsrelationer er ikke struktureret på sagens præmisser, men på modtagerens. Det er ikke således at godkendelsen sker fordi eller efter at retningen er sket, men således at det at godkendelsen kun kan forstås, kun giver mening for én der har hørt en retning. Generelt kan man formulere det således at summen af specifikationerne (=noteret SP:) ligger i implikationer én generelle sætning (noteret GS:). Omvendt vil hver enkelt specifikation ofte præsupponere den generelle sætning, ikke fordi verbet i specifikationen præsupponerer den generelle sætning, men fordi de bestemte substantiver (som enten betegner agenter eller genske simpelt er nominaliseringer af den generelle sætning) præsupponerer dele af eller hele den generelle sætning. Nogle eksempler fra tekst (3):

(3,1) Den amerikanske rumfæres "Columbia" og den to pilotede rumfæretning vil blive tilbage til jorden

(3,2) Overlever de høje temperaturer fra rummet og ned gennem atmosfæren.

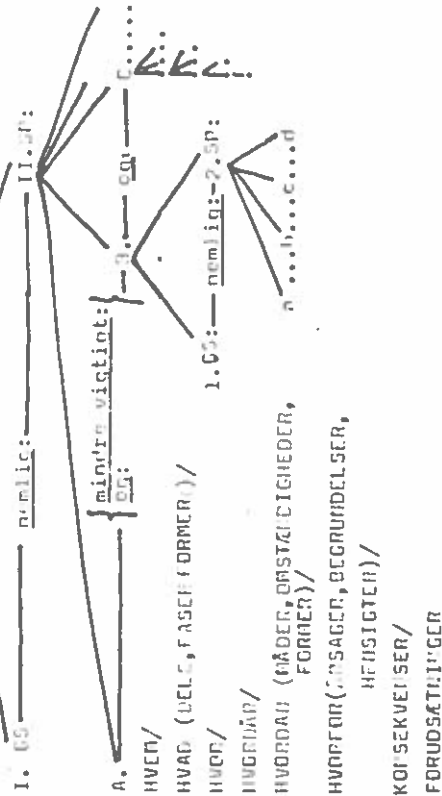
(3,3) og en nervepirrende landing på en hård sandbane i A i C.
 (3,3) og (3,2) implikerer til sammen (3,1), på den anden side kan de i (3,2) kun forstås hvis man har læst (3,1). Endelig kan det at nå velbeholden tilbage siges at bestå i, at være en parafraze af at overleve dykket og landing.

Relationen specifikation (eller nemlig:) kan dog ikke sættes lig med specifikation af hvilke delforer et prædikat består af, for specifikation af en given sætning kan også bestå i specifikation af hver af de semantiske roller der indgår i den generelle sætning: (3,4) er en specifikation af HVEM de to piloter er, HVAD den amerikanske rumfæres er, HVORDAN landingen foregik og HVORNÅR det skete. (3,6) er en specifikation af HVOR landingen foregik og (3,7 og 3,8) er specifikationer af HVORDAN, HVILKE OMSTANDIGHEDER der var ved dykket.

For hver gang man har en generel sætning er der altså følgende muligheder for specifikationer: HVAD (dvs. hvilke dele består det prædikatet betegner af, hvilke faser består af, hvilke ke forhold præsupponerer det), HVEM (agenter, patienter, dativer) HVOR, HVORNÅR, HVORDAN: MÅDEN, HVORDAN: OMSTANDIGHEDER, HVORFOR (ÅRSAGER, BEGRUNDELSE, HENSIGT), KONSEKVENSER.

Det er klart at man med et sådant udvalg af specifikationsmuligheder for en given generel sætning kan få sagt alt det som man kunne sige med en beretning der var ordnet på sagens præmisser. Det vigtige er at de enkelte specifikationer ikke er meningsmæssigt forbundet indbyrdes, de kan komme hult til hulter, dvs. på tværs af temporelle og kausale forhold i den skildrede begivenhed. Det er fx påfaldende i tekst (3) at specifikationerne af landingen (3,4-6) kommer før specifikationen af dykket (3,7-8). Uå over den simple plønløse addition af oplysninger (og:) melder der sig dog tydeligvis to struktureringsprincipper: oplysningerne er ordnet efter hvor uventede de er for modtageren, og oplysningerne er ordnet efter den rækkefølge journalisten har fået fat i dem. Landingen er anset for at være mere ny for læseren end dykket, som der er skrevet om tidligere.

Man kan altså resummere at en nyhedsartikel i en avis ofte er byrnet op efter følgende skema:

Også i nyhedsartiklen findes der altså en rekursiv regel, nemlig om at en specifikation igen selv kan bestå af en generel sætning og en række specifikationer af denne. Dette kan dog ikke ske i samme indlejningsgrad som den rekursive regel i bebrejningen hvorefter en handling kan bestå af fx en muliggørelse og så selve handlingen, for specifikationer vil som regel indeholde en gen-tagelse af den generelle sætning i en eller anden form, og det vil med stor indlejningsgrad give for mange gentagelser.

Det er almindelig kendt at avisartikler er bygget op med det væsentligste først og mindre væsentlige afsnit jo senere i artik-len det står. Formålet er at læsere der hopper af fx midt i histo-rien skal have føjet det væsentlige med, og redaktionssekretærer der ikke har plads nok på siden skal kunne forkorte artiklen vilkår-ligt beøftro. Sådanne ydre vilkår er selvfølgelig også bestemmende for artiklens struktur, men der er dog også en vis indre logik. Det fremgår af følgende eksempel:

Information 13.4.01.

I. GS: USAs rumfærdige omsider opsendt, men her problemer. (1)

II. SP:

A. PROBLEMER: 1. MOTORKAKLER? Kakler der skal beskytte mod var- fra motorerne, har revet sig løs (2)

b. SP: i. HVORNÅR: De første problemer med den amerikanske rumfærdige "Columbia" kom to timer efter en el- lers perfekt opsendelse søndag eftermiddag fra Ca- pe Canaveral-rumfartscentret i Florida.(3)

ii. HVORDAN: Fjernsynsbilleder fra rumfærgen viste at flere varmekakler på oversiden af de tre hoved- motorer har revet sig løs. (4)

iii. KONSEKVENS: De manglende kakler betyder ikke nødvendigvis fare for de to astronauter ombord, John Yong og Robert Crippen. (5)

2. UNDERKAKLER: a. GS: Hovedspørgsmålet søndag aften var, om kakler på undersiden af rumfærgen har revet sig løs under opsendelsen. (6)

b. SP: i. FORUDSÆTNING: Der er omkring 30 000 kakler, og de skal beskytte med de kolossale varmegrader, der udvikles, når rumfærgen stiger ned gennem atmosfæren.(7)

ii. HVORFOR: ') GS: Varmekaklerne har tidligere voldt store problemer og været hovedårsagen til flere må- nedlange forsinkelser af projektet.(8)

') SP: HVORFOR: Mangler der blot enkelte af de så- kaldt kritiske kakler, kan det få katastrofale konsekvenser under nedstigningen med det resul- tat, at rumfærgen med dens to astronauter bræn- der op. (9)

3. MOTORKAKLER (IGEN): a. HVORDAN: i. GS: Eksperter i rumfarts- centret i Houston blev opmærksom på d. manglende fliser, da astronauterne åbnede dørene til rumfærgens store læs- rum. (10)

ii. SP: HVORNÅR: Dørene blev åbnet da "Columbia" var kom- met ind i sin bane om Jorden ca. 240 kilometer ude i rummet

b. OPSET: DELJUB: 1. MÅDE, OMSTÆNDIGHED: Opsendelsen af rumfærgen (11) skete planmæssigt fra Cape Canaveral, efter at den planlagte opsendelse fredag blev aflyst, da der blev konstateret fejl i dataanlæggene. (12)

2. HVORFOR: Opsendelsen kom drømt til at ske nøjagtig på 20- årsdagen for opsendelsen af den sovjetiske kosmonaut Jurij Ga- garin, der blev det første menneske i rummet. (13)

I.GS: Århus amtsråd reddede i dag en af Silkeborgs største virksomheder fra at lukke på grund af miljøkrav. (1)

II.SP: A. HVORDAN: Det skete da amtsrådet godkendte et spilleevandsprojekt som fabrikken selv har foreslået (2)

B. HVORDAN - BERETNING:

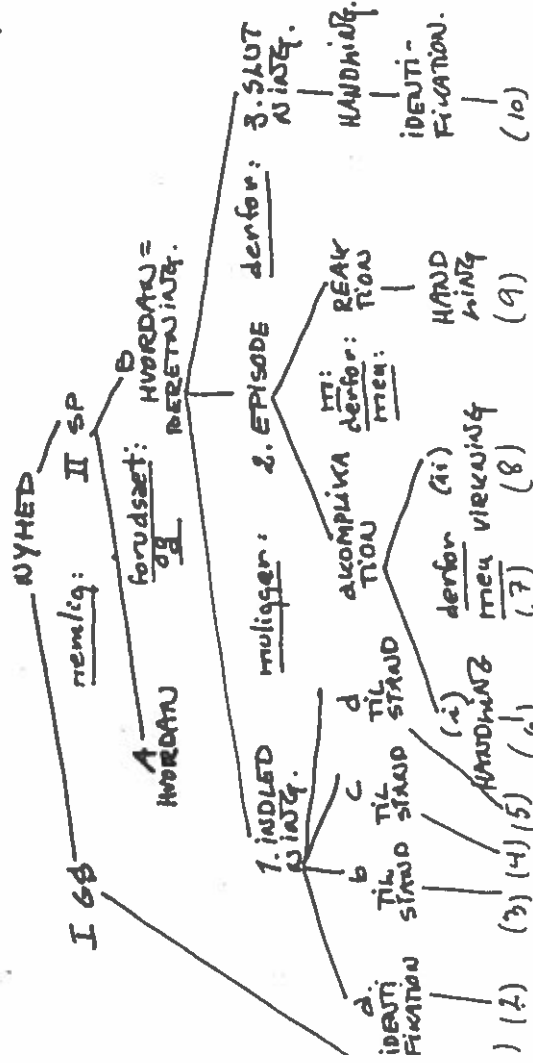
- 1. INDLEDNING: a. TILSTAND: Den virksomhed det drejer sig om er Silkeborg Papirfabrik (3)
- b. der bl. a. fremstiller papir til vore pengesedler. (4)
- c. Virksomheden beskæftiger omkring 350 medarbejdere. (5)
- d. og har været en væsentlig kilde til forurening af Silkeborg. (6)

2. EPISODE:

- a. KONTPLIKATION:
 - (i) HANDLING: Denne forurening har virksomheden nu tilbudt at nedbringe med 85% (7)
 - (ii) VIRKING: Men trods det vil den stadig forurene mere end den øvrige del af Silkeborg (8).

b. REAKTION: Fabrikkens ledelse meddelte imidlertid på et offentligt møde i februar at man eventuelt måtte lukke hvis man skulle investere yderligere i rensning. (9)

3. SLUTNING: Og det er nu det Århus amtsråd har bøjet sig for. (10)

Artiklen er bygget op både som en nyhedsartikel og som en beretning, beretningen kan stå som en HVORDAN-specifikation af den anden specifikation af den generelle sætning. Ved denne ordning kommer der med ét forståelig orden i rækkefølgen af oplysningerne, og dermed bliver det modsigende ikke i hele sagen. Pludselig løjner faldende. De modstridende hensyn, nemlig til miljø og beskæftigelse, kommer til at stå så ofte over for hinanden at det næsten er svært at se sammenhængen i tekstens verdensbillede. Det forekommer således også lidt uforståeligt at Århus amtsråd kan redde en fabrik ved at bøje sig for dens trusler (et ord der dog ikke bruges).

Tekst 7

Nyhedsartikler analyseret af forskere.

På en forskerkongres i fire dags kritiseredes dagbladsartikler for at tilsløre modsætningerne i samfundet. Det skete ved en sammenlignende analyse af beretninger og nyhedsartikler. Metoden var den lingvistiske tekstprægnings metode. Analyseeksemplerne var hentet fra de få aviser der udkom i Danmark under typografilockouten. Med forskerens analyse blev de sidste rester af ytringsfriheden i Danmark kritiseret for ikke at opfylde sin samfundsfunktion.

Cle Togby.